

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Vabilo

k

rednemu občnemu zboru

„Zadružne Zveze v Celju, registrirane zadruge z omejeno zavezo“,

ki se bode vršil

v četrtek, dne 12. maja 1910 ob 1/2 9. uri predpoldne v dvorani

==== Narodnega doma v Celju. ====

DNEVNI RED:

1. Otvoritev občnega zbora in pozdrav predsednika. — 2. Čitanje zapisnika občnega zbora od 17. junija 1909. — 3. Čitanje revizijskega poročila Splošne zveze na Dunaju. — 4. Splošno poročilo o delovanju leta 1909. — 5. Poročilo načelstva o stanju članstva in o računskem zaključku. — 6. Poročilo nadzorstva. — 7. Določitev obresti deležev in potrditev računskega zaključka za leto 1909. — 8. Določitev letnih prispevkov. — 9. Sprememba pravil. — 10. Volitev načelstva. — 11. Volitev nadzorstva. — 12. Slučajnosti.

K mnogobrojni udeležbi vabi vse svoje p. n. zadruge

Načelstvo Zadružne Zveze v Celju,
registrirane zadruge z omejeno zavezo.

Celje, dne 30. aprila 1910.

Mihael Vošnjak,
predsednik.

Franjo Jošt.
ravnatelj.

Stanje vpisanih zadrug in združnih zvez na Avstrijskem dne 1. prosinca 1910.

Po poročilih osrednjega statističnega urada.

Dežela	Denarne zadruge			Konzumne zadruge	razne kme- tijske zadruge
	Vsega skupaj	Šulce- Delič	Rajf- ajzen		
Nižjeavstrijsko { Dunaj	131	131	—	16	2
{ brez Dunaja	628	86	542	62	354
Zgornjeavstrijsko	263	12	251	27	51
Solnograško	50	3	47	8	8
Štajersko	517	114	403	45	165
Koroško	199	36	163	15	26
Kranjsko	225	29	196	16	126
Trst z okolico	36	31	5	31	10
Goriško	112	12	100	16	71
Istra	121	21	100	39	78
Tirolsko	470	23	447	31	358
Predarelsko	81	5	76	54	47
Češko	2665	580	2085	370	585
Moravsko	1215	457	758	286	366
Šlezija	337	54	283	107	40
Galicija	2310	1254	1056	50	229
Bukovina	521	99	422	53	50
Dalmacija	218	36	182	34	41
Skupaj	10099	2983	7116	1260	2607
Ustanovitve l. 1909	834	295	539	137	346
Razdružitve l. 1909	40	33	7	26	67
Stanje 1. prosinca 1909	9305	2721	6584	1149	2328

Dežela		Obrtne zadruga	Stavbe- ne za- druge	Razne druge zadruga	Za- družne zveze	Vseh zadru- g skupaj je torej
Nižjeavstrijsko	Dunaj	102	21	7	10	279
	brez Dunaja	20	27	1	—	1082
Zgornjeavstrijsko		26	2	1	2	370
Solnograško		7	1	1	1	75
Štajersko		55	12	2	5	796
Koroško		15	3	—	2	258
Kranjsko		22	7	3	5	399
Trst z okolico		27	—	1	—	105
Goriško		12	2	1	3	214
Istra		4	1	1	2	244
Tirolsko		53	6	—	9	918
Predarelsko		10	—	—	2	192
Češko		257	80	15	8	3972
Moravsko		110	39	4	8	2020
Šlezija		20	8	1	3	513
Galicija		144	34	10	11	2777
Bukovina		17	1	—	4	642
Dalmacija		9	2	—	3	304
Skupaj		910	236	48	78	15160
Ustanovitve l. 1909		140	73	7	4	1537
Razdružitve l. 1909		52	13	3	1	201
Stanje 1. prosinca 1909		822	176	44	75	13824

Od l. 1897. naprej se je povišalo stanje avstrijskih zadrug letno za 800 — 900. L. 1907. pa se jih je ustanovilo 1199, v 1908. l. 1457 in v zadnjem letu 1537. Skupno število vseh zadrug se je pomnožilo za 111⁰/₀. Največ novih ustanovitev odpade na denarne zadruga in sicer na rajfajzenovke (539), novih šulcedelicevk je 295. Razdružilo se je 7 rajfajzenovk, in 33 šulcedelicevk. Splošno je opaziti, da razvoj zadružništva v posameznih deželah stalno napreduje. Največ je novih ustanovitev v Galiciji: 501, kar je posledica izredno živahnega zadružnega gibanja pri Rusinih. Na Češkem je novih zadrug 408, od teh so tri četrtine češke in

le ena četrtina je nemška. Tako imajo že samo slovanske zadruga iz Češke in Galicije večino med vsemi avstrijskimi novimi ustanovitvami v l. 1909. V Bukovini je novih ustanovitev 48, v Dalmaciji pa 42. V prvi vrsti so to denarne zadruga. Nove zadružne zveze so nastale v Dalmaciji za srbske zadruga, dve kmetijski zadružni zvezi v Galiciji in 1 obrtna na Moravskem. V skupnem številu centralnih organizacij je 59 zadrug in 19 društev.

Omeniti bi še bilo, da ima neomejeno zavezo 7859 zadrug, med temi je 7116 rajfajzenovk: omejeno zavezo pa ima 7301 zadruga, denarnih zadrug (šulcedeličevk) je med temi 2419.

Zadružna elektrarna v Trbovljah.

V sredo, dne 27. aprila t. l. se je ustanovila v Trbovljah zadruga »Zadružna elektrarna v Trbovljah, registrovana zadruga z omejeno zavezo«. Prvi sestanek za ustanovitev te zadruga se je vršil že meseca novembra leta 1909. Takrat sta inž. Turnšek in zadružni učitelj Stibler govorila o prednostih električne razsvetljave in elektrike kot gonilne sile za stroje ter sta priporočala Trbovljanom ustanovitev zadružne elektrarne. Izvolil se je pripravljalni odbor, sestojč iz 13 članov. Predsedoval mu je g. župan Vodusek. Pripravljalni odbor je preskrbel elektrotehnične načrte in zadružna pravila, s katerimi je ob enem rešil finančno vprašanje. Elektrotehnične načrte je izdelal g. inž. Turnšek. Pripravljalni odbor je dal načrte pregledati po izvedencih trboveljskega rudokopa, ki so se o načrtu, proračunu in rentabilitetnem računu izrazili jako pohvalno. Glasom proračuna bi stala cela naprava okroglo 80.000 K. Naprava bi bila kalorična, ker ni v bližini dobre vodne moči. Vendar bo v Trbovljah tudi kalorična naprava poslovala z razmeroma majhnimi stroški, ker ne bo treba kupovati dobrega premoga, temveč se bodo dobili razni odpadki domačega premogovnika za mal denar. Ves kapital bi se obrestoval po visokih odpisih glasom rentabilitetnega računa, ki pa je sestavljen zelo pesimistično, vendar le še po 2⁰/₀, kar je gotovo ugodno. Razven tega obrestuje se ves kapital, ki se bo amortiziral v 30 letih s 5⁰/₀; vsako leto se odpiše primerna svota za uporabo strojev.

Pripravljalni odbor se je odločil, da se naj ustanovi podjetje v zadružni obliki. Tri vprašanja je treba rešiti, predno se ustanovi zadruga: Ali je zadruga potrebna? Ali ji je zagotovljeno

dobro strokovno vodstvo? Ali je dovolj kapitala na razpolago? Prvo vprašanje je rešeno s tem, da se je prijavilo že krog 80 interesentov, ki hočejo upeljati električno razsvetljavo. Priglašanih je krog 800 zasebnih lučij. K temu pride občinska razsvetljava. Končno je priglašanih še 10 motorjev, ki bodo rabili električni tok kot gonilno silo. Vse skupaj izkazuje glasom rentabilnega računa dovolj odjema, da se more ves vložen denar zadovoljivo obrestovati. S tem je prvo vprašanje rešeno. Kar pa se tiče vprašanja strokovnega vodstva, ne more isto delati posebnih preglavic, ker rabi tako podjetje strokovno izvežbanih strojnikov. Tehnično vodstvo je s tem v pravih rokah. Da bo pa tudi združno vodstvo izvrstno, za to nam jamčita načelstvo in nadzorstvo, ki sta po večini sestavljena iz članov dosedanjega pripravljalnega odbora. Pripravljalni odbor je postopal pri predpripravnih delih z občudovanja vredno previdnostjo in je popolnoma upravičeno pričakovanje, da bodeta načelstvo in nadzorstvo tudi v vseh nadaljnjih korakih previdna in vestna. Tretje vprašanje pa rešujejo pravila v § 12. Ta paragraf se glasi dobesedno sledeče: »Delež znaša dvesto kron. Vsak zadružnik mora podpisati najmanj eden delež, sme pa tudi podpisati z dovoljenjem načelstva več deležev. Takoj pri vstopu mora plačati vsak zadružnik najmanj 20% predpisanih deležev in vpisnino. Sme pa vsakdo vplačati pri vstopu tudi celi znesek podpisanih deležev. Kdor pri vstopu ne plača celega zneska, mora vplačati ostanek v mesečnih obrokih po najmanj deset kron od vsakega podpisanega deleža. Z vplačevanjem ostanka v mesečnih obrokih mora vsakdo pričeti v prvem mesecu po vstopu.« § 13. pravil pa določa to-le: »V smislu § 76., zakona z dne 9. aprila l. 1873. D. Z. št. 70 je zaveza osemkratna.« Ako pristopi v začetku vsaj 60 združnikov, kar je z gotovostjo pričakovati in podpiše vsak le po eden delež, bo imela zadruga na razpolago 12.000 K deležne vrednosti in 96.000 K jamstva združnikov. Obe številki pa se boste gotovo še povišali, tako, da je s tem finančno vprašanje rešeno. Deleži so visoki, kar je pri takem podjetju potrebno, toda vplačevanje v mesečnih obrokih omogoča pristop tudi najmanjšim posestnikom.

Sedaj še nekatere druge važnejše določbe pravil. Namen za druge je, pospeševati gospodarsko združništvo s tem, da:

- a) stavi v Trbovljah za zadružnike elektrarno,
- b) isto upravlja in
- c) v področju te elektrarne izvede potrebne inštalacije.

Koristi zadruga morejo biti deležni le zadružniki. Število zadružnikov je neomejeno. V zadrugo se sprejemajo posamezne in skupne osebe, ki se morejo vezati s pogodbami. Članstvo neha:

- a) S prostovoljnim izstopom po poprejšnji dveletni odpovedi. Daljši odpovedni rok je pri podjetjih z večjim kapitalom neobhodno potreben.
- b) Z izključenjem.
- c) S smrtjo zadružnika.
- d) V slučaju razpusta ter likvidacije juridične osebe-članice.

Zadružnik, ki ima več deležev, sme tudi samo nekaj istih odpovedati. Z odpovedanimi deleži se postopa ravno tako, kakor v slučaju odpovedi članstva. Pri razdelitvi čistega dobička se postopa tako, da se pridene najprvo 10⁰/₀ celega dobička rezervnemu zakladu. To se mora zgoditi vsako leto in sicer tako dolgo, da doseže rezervni zaklad 50⁰/₀ svote, ki je potrebna za pokritje vseh obveznosti zadruga. Na to se sme določiti deležno obrestovanje do 5⁰/₀. Ostanek se sme pridjati rezervnemu zakladu ali pa porabiti v občekoristne namene. Načelstvo obstoji iz ravnatelja, njegovega namestnika in iz šest članov. Vse voli občni zbor na tri leta. Volitev se vrši po listkih. Nadzorstvo obstoji iz treh članov. Voli jih občni zbor po listkih na jedno leto. Občni zbor se skliče enkrat v letu in sicer najkasneje do konca meseca junija. Vsak zadružnik ima na občnem zboru za vsak podpisani delež eden glas, vendar pa ne more imeti več, kakor deset glasov. Bolni zadružniki se smejo dati zastopati po drugih zadružnikih.

Na ustanovnem občnem zboru, kateremu je predsedoval g. župan Vodušek, je pristopilo k zadrugi 45 članov. Izvolilo se je sledeče načelstvo: Ravnatelj: g. župan Gustav Vodušek; njegov namestnik: g. podžupan Ivan Kramer; blagajničar: g. trgovec Moll; zapisnikar: g. učitelj Robert Plavšak; udje načelstva: gg. Počivavšek, Goropevšek, Forte in Al. Božič. V nadzorstvo pa so izvoljeni gg. Dežman, Lamper in Florenini. Načelstvo bo takoj pričelo s potrebnimi deli za ustanovitev elektrarne. Pričakovati je, da bo imelo Trbovlje meseca oktobra t. l. že svojo zadružno elektrarno. To bo na Slovenskem prvo zadružno podjetje te vrste. Upajmo, da bodo sledili potem naprednim Trbovljanom tudi drugi kraji, osobito tisti, ki imajo na razpolago dobre vodne moči! In takih krajev na Slovenskem ni malo!

Miloš Stibler.

„Dom“, registrovana delavska stavbena zadruga z omejeno zavezo v Mariboru.

»Dom«, registrovana delavska stavbena zadruga z omejeno zavezo v Mariboru, razteza svoj delokrog po celem okrožju mariborskega okrožnega sodišča. Ustanovljena je bila koncem leta 1905., pravila pa so bila vpisana v zadrudni register pristojnega trgovskega sodišča na podlagi sklepa z dne 13. prosinca 1906, na kar je zadruga začela z svojim poslovanjem. Namen te zadruge je, preskrbovati zadrudnikom in sicer v prvi vrsti delavcem lastne hiše. Glasom § 4. pravil dosega zadruga svoj namen s tem, da

1. zida zadrudnikom hiše na stroške zadruga;
2. zida zadrudnikom hiše na njihove lastne stroške;
3. pomaga zadrudnikom posestva kupovati in
4. daje zadrudnikom posojila.

Glasom § 5. pravil pa more zadruga na svoje stroške snovati tudi vsa ista podjetja, ki stoje s stavbenim poslom v tesni zvezi, n. pr. opekarne, apnenice i. t. d.

Sredstva zadruge so:

1. Vpisnina zadrudnikov; ista znaša 2 K in jo mora vsak zadrudnik vplačati takoj pri vstopu.
2. Deleži zadrudnikov. Deleži so po 20 K. Vsak zadrudnik mora vplačati najmanj eden delež in sicer pri vstopu naenkrat v gotovini. Z dovoljenjem načelstva sme imeti tudi več deležev ter ima pri glasovanju pravico, glasovati po številu deležev. Zadrudniki jamčijo za dolžnosti zadruge s svojim deležem in še z dvakratnim zneskom deleža oziroma deležev, ako jih je eden vplačal več.
3. Izposojila.
4. Stavbišča in hiše, stranska podjetja, stavbeni material in inventar.
5. Razni drugi dohodki, kakor n. pr. volila, dedščine, darila, podpore i. t. d.
6. Rezervni zaklad.
7. Tekoči račun.

Zadrudnik more postati vsak polnoleten državljan brez ozira na njegov spol in posel. Ako hoče zadrudnik izstopiti, mora to do konca novembra naznaniti načelstvu. Izstopiti pa smejo le tisti

zadružniki, ki nimajo nikakih obvez nasproti zadrugi. Tisti zadružniki, ki imajo več, kakor eden delež, morejo posamezne ali pa tudi vse deleže odpovedati, vendar s tem pridržkom, da morajo oni, ki imajo nasproti zadrugi kako obvezo, obdržati seveda vsaj eden delež neodpovedan in sicer tako dolgo, dokler obstoji njihova obveza. Odpovedani deleži se morajo izplačati najkasneje štiri leta potem, ko je odobril občni zbor račun tistega leta, v katerem se je sprejela odpoved. Načelstvo je pa upravičeno glasom pravil, proste deleže izplačati že tudi eno leto po izstopu. Deleži izstopivših članov se izplačajo v znesku, katerega imajo po bilanci leta izstopa ali izključenja, toda nikoli več, kakor v nominalni vrednosti.

Zadružnik si kupi stavbišče sam ali pa ga dobi od zadruge. Vsak sme predlagati svoj lastni načrt za zidanje hiše, vendar pristoji končno odobrenje načelstvu. Ko je hiša dozidana, izračuni načelstvo lastne stroške stavbišča in stavbe z obrestmi vred. Ta vsota je prava kupna cena dotične hiše. Načelstvo določi dan, ko se bo dozidana hiša izročila v last zadružniku. Takrat se sestavi kupna pogodba, v katero se morajo sprejeti tudi sledeče določbe:

1. Zadružnik, ki namerava svojo od zadruge kupljeno hišo prodati, se zaveže, isto najprej zadrugi ponuditi v nakup. Še le potem, ako načelstvo odkloni ponudbo, sme zadružnik prodati hišo drugam. Ta predkupna pravica se mora vpisati v zemljiško knjigo.
2. Zadružnik, ki ne izpolnjuje svojih obvez nasproti zadrugi v predpisanih obrokih, izgubi po dvakratnem brezuspešnem pismenem opominu vse pravice. Načelstvo zadruge dobi pravico, hišo prevzeti zopet v popolno last zadruge, dotičniku pa izplača do tedaj vplačane obroke po odbitku tiste svote, kolikor je hiša sedaj manj vredna.
3. Vsaka taka hiša mora biti zavarovana proti požaru pri kakem domačem zavarovalnem društvu, katero določi načelstvo. Zavarovalnino mora plačevati zadružnik, ki je lastnik hiše.

Pri sklepanju kupne pogodbe mora imeti zadružnik, ki prevzame hišo v last, že vplačanih 10% kupne cene. Načelstvo pa lahko sklene z zadružnikom kupno pogodbo takoj, ko se določi parcela, na kateri se bo stavila hiša. Ob enem s prepisom te parcele na zadružnika se vknjiži stavbeni kredit za bodoče stavbe do dogovorjene visokosti v prid zadruge. Kupna cena

prevzete hiše in zemljišča se odplačuje na ta način, da vplačuje zadružnik določene odstotke v dogovorjenih obrokih kot obresti in amortizacijo v zadružno blagajno. Načelstvo ima pravico, dogovoriti se z vsakim zadružnikom posebej o amortizacijski in obrestni odstotni meri. Načelstvo sme zadružniku, ako posebne okolnosti to zahtevajo, tudi znižati dogovorjeno amortizacijsko kvoto. Ako pa zadružnik izgubi zaslužek in v slučaju dolge bolezni sme načelstvo plačati za njega amortizacijske obroke iz rezervnega zaklada. Zadružnik pa je obvezan potem te obroke brez obrestij povrniti rezervnemu zakladu.

Zadruga »Dom« je postavila doslej 16 hiš. Kako lepo se razvija, sledi že iz tega, da so njena bilančna aktiva znašala

l. 1906	12.929'32 K
» 1907	34.511'75 »
» 1908	47.196'65 »
» 1909	72.562'89 »

V zadnjem številu je vrednosti stavb in posojil 72.225'59 K. Začetkom l. 1909. je bilo 58 zadružnikov; tekom leta je pristopilo 7 zadružnikov, izstopila sta pa dva; koncem leta jih je torej bilo 63, ki so imeli v deležih 2160'— K. V minulem upravnem letu pospeševala je zadruga šestim zadružnikom zgradbo oziroma nakup hiš. Ker sta med letom vrnila dva zadružnika stavbeni kredit, zadruga pa je početkom leta 1909. štela 12 zadružnikov, ki so z njenim posredovanjem postali hišni posestniki, šteje zadruga koncem leta 16 zadružnikov, kojim je preskrbela lastno streho. Zanimivo je tudi, da zadružniki amortizacijske kvote in obresti plačujejo jako redno. L. 1906. ni bilo nič zaostalin, ravno tako l. 1907. L. 1908. samo 35'65 K, l. 1909. pa 86'84 K, torej v primeri z stavbenim kreditom po 72.225'59 K prava malenkost. Čisti dobiček je znašal zadnje leto 1210'13 K. Rezervnemu zakladu se je pripisalo 945'62 K, tako da slednji narase na 2013'37 K.

Mariborska stavbena zadruga »Dom« je ena najmarljivejših in najpravilnejše poslujočih slovenskih zadrug vobče. Dosedanji uspehi obetajo, da bo njena bodočnost še lepša. Želeti je, da bi se za to vrsto zadrug zanimali tudi drugod! Primernih krajev je po Slovenskem dovolj!

Miloš Stibler.

Kake koristi nudijo mlekarske zadruge?

Mlekarske zadruge imajo velik vpliv na ekonomski in moralni napredek kmetovalcev. Zato je njih število že pri vseh kulturnih narodih veliko in raste od dne do dne. Neki francoski filozof je dejal, da so mlekarke zadruge najboljše in najdovršenejša obrambna sredstva za siromake. Trojna je korist, ki jo nudi mlekarška zadruga svojim članom: tehnična, ekonomska in moralna.

Tehnična korist mlekarške zadruge leži a) v izboljšanju kakovosti pridelka, b) v pravilnem predelovanju mleka in c) v olajšanju prodaje.

Predno so obstajale mlekarške zadruge, se je na kmetih iz mleka izdeloval sir ali surovo maslo na najpreprostejši način v hišah posameznikov-kmetovalcev, v tem premalo oziroma sploh nič poučenih. Dnevna količina mleka za to izdelovanje je bila tudi premajhna, zato se je moralo čakati 2 do 3 dni, da se je nabralo dovolj mleka. Človek, ki je mleko predeloval, je bil brez vsakega strokovnega znanja in sposobnosti, zato so bili izdelani proizvodi navadno najslabše kakovosti.

Ko so se začele ustanavljati mlekarške zadruge, so bili kmalu i pogoji za delo i rezultati dela samega čisto drugačni. Količina mleka, pokupljena od zadrušnikov, ni nikdar manjša nego za izdelovanje potrebna dnevna količina. Oseba, ki opravlja delo sprejemanja in predelovanja mleka, razpolaga z vsem za ta dela potrebnim znanjem. Mleko se za predelanje uporablja le, če ima vse zdravstvene pogoje. Ker je zadruga v stanju, da za predelanje mleka nabavi tudi potrebno opravo, je seveda tudi uspeh dela tak, da se v mnogočem razlikuje od dela pojedinca. V zadrugah od strokovnjaka pravilno izdelani siri in surovo maslo zadovoljujejo tudi okus konzumentov in ekonomske želje združenih proizvajalcev mleka.

Ker na drugi strani v zadružni mlekarni izdeluje sir in surovo maslo ena edina oseba, je kajpada izdelano vse enotno. In to je velikega pomena. V prvi vrsti so to produkti strokovnjaškega dela človeka, ki pozna mleko in njegove lastnosti. Takih proizvodov pa ni mogoče dobiti, če jih izdeluje vsak kmet po svoje v svoji hiši, kjer gospodinja izdeluje sir ali surovo maslo brez potrebnega znanja. Osobito dobra stran tega skupnega dela je pa

enotnost izdelkov, ki je pogoj za lažjo prodajo. Konzumenti, osobito oni, ki jemljejo večje količine, kupujejo najrajši robo ene in iste kakovosti in takšno tudi boljše plačajo.

Ekonomске koristi mlekarških zadrug za kmeta obstojijo osobito v tem, da zvišajo dohodke za mleko. Kmet, ki predeluje mleko sam, brez potrebnega znanja in sprave, ne more teh izdelkov in tudi mleka samega nikdar za tako ceno vnovčiti, nego če je član mlekarske zadruge.

Napravimo sledeči račun:

Kmet, ki sam doma izdeluje iz mleka sir in surovo maslo dobi od 100 l mleka:

za surovo maslo	3 kg po	3 K = K	9'—
za pusti sir	6 kg po 0'50	» = »	3'—
		<u>Skupaj</u>	<u>K 12'—</u>

ali:

za mastni sir	8 kg po	1 K = K	8'—
za sur. maslo od sirotke	0'700 kg po 2'40	» = »	1'68
		<u>Skupaj</u>	<u>K 9'68</u>

Takšen gmotni uspeh bi imel kmet, ki bi predeloval mleko brez potrebne dobre sprave in brez potrebnega znanja.

Mlekarska zadruga pa ima s skupnim proizvajanjem teh produktov in s tem doseženo enotnostjo produktov čisto drugačne uspehe.

Od 100 l mleka dobi:

sur. masla	kg 4 á 3'50 K = K	14'—
pustega sira	kg 6 á 0'50 K = K	3'—
sirotke itd.		<u>K 1'50</u>
		<u>Skupaj K 18'50</u>

ali:

mastnega sira	kg 8'500 á 2 K = K	17'—
sur. maslo od sirotke	kg 1' — á 3 K = K	3'—
sirotke itd.		<u>K 1'50</u>
		<u>Skupaj K 21'50</u>

Te številke jasno kažejo korist mlekarških zadrug in potrebo njih snovanja.

Moralne koristi mlekarških zadrug so iste kakor jih nudijo vse kmetijske zadruge, ki so osnovane na zdravem temelju. Vsak član vsake, tako tudi mlekarske zadruge, predstavlja v zadrugi človeka velike moralne vrednosti. Kot zadružnik dokazuje, da ne dela za osebno korist, ampak da z delom za-se podpira tudi delo svojih bližnjih, svoje okolice.

Tudi mlekarska zadruga kot vsaka druga navaja k medsebojni ljubezni, pomaga spoznavati samega sebe in druge in omogočuje vzajemno pomoč v delu in življenju. V mlekarski zadrugi se navzame človek vseh onih zdravih načel, ki različne ekonomske sile združujejo pod zastavo združništva in jih navajajo k splošnemu dobremu.

Po »Zemljoradn. Zadr.«

Iz čebelnjaka.

Bliža se čas rojev, katerega se vsak čebelar veseli in je dan prvega roja zanj nekaka zgodovinska točka. Saj pa je to tudi krasna naravna prikazen, in za čebelarja najlepša godba, kadar roječe čebele šumijo in švigajo po zraku.

Že opazovanje predznakov rojenja v panju je zanimivo: kako najprej posamezne čebele, kakor divje letajo sem in tja po satovju, ne da bi se svojih tovarišic izogibale, ampak mora vsaka zadeta postati pozorna, da se pripravlja v njeni državi važen dogodek; kmalu na to vidimo, da tiščijo svoje glavice čebele v celce — srkajo namreč med, jemljejo si hrano za potovanje in novo domovje; konečno videti je v panju vse zdvijano, zakaj vse bega sem in tja in zdaj stopi čebelar pred panj, kjer se mu nudi ravno isti prizor; čebele močno spreletavajo, se zaženejo iz panja, potem pa zopet zginejo vanj, tako da je za trenutek videti panj prazen, toda naenkrat se zopet vsujejo vun; nekatere hočejo navidezno zopet nazaj, posebno lenuhi-trotje, pa pritisk od znotraj jim to onemogoči in zdaj se začne drvenje, kakor bi sipal fižol iz vreče: v vseh mogočih pozicijah se tiščijo čebele iz žrela in se prekobicavajo, ker ne morejo dovolj hitro dobiti za zlet prave lege. Pri sosednih panjih nastane nek mir, tem močnejši pa je šum letččega roja v zraku in čez čebelnjak se potegne neka mreža vsled počasni sem in tja švigajočih rojevih čebel, kar traja pri slabšem ali lepšem vremenu povprečno en četrt ure. Med tem so si posamezne čebele že zbrale na bližnem drevesu ugodno vejico in začnejo s posebnim glasom vabiti tja svoje vsled leta že trudne tovarišice, od katerih jih že veliko počiva po tleh na travi, in tukaj se zdaj roj v podobi grozda zopet zbere in čakati mu ni treba dolgo; zakaj čebelar stoji že pripravljen v bližini s panjem, v katerega je skrtil tudi nekaj mednih ostankov, ter vzame par zajemalnic čebel iz roja in jih da v panj; te takoj spoznajo tukaj svoje novo domovje in začnejo veselo šumeti in lezti v panj; to

povzroči še druge, da kar v trumah sledijo vabljivemu klicu in kmalu je roj ogrnjen, čebelar pa ima jedno ljudstvo več. Nažge si novo pipo, in čaka, da se veja sprazne, kar povspeši s tem, da položi na taisto nekaj pelina. Že nečebelarju se mora vse to dopast, kaj pa še-le strokovnjaku.

Toda čebelarstvo z rojenjem ima toliko slabih strani, da je večji čebelarji skušajo zatreti, kar se z malimi izjemami tudi posreči. Od rojenja človek res nima drugega, kakor veselje in zabavo, da se s številom in velikostjo posameznikov mogoče pobaha; tudi pri tem narava sama skrbi za pomlajenje matic. — Vse to pa se obilno odtehta s slabimi stranmi, z delom, piki, jezo zgubljenim doneskom itd. — Kdor čebelari na rojenje, mora v jeseni približno polovico svojih panjev podreti, kar povzroči mnogo dela, čebele teh podrtih panjev so najmanj do polovice zgubljene; skušnje namreč učijo, da če kakega plemenjaka še v jeseni tako pomnožiš s čebelami, spomladi ne boš našel velike razlike več, vsaj pričakovane ne! Bodisi, da pridjane čebele same zopet odletijo, ali jih domače odženejo, — s pomnoževanjem se žrtvuje vedno veliko pridnih delavk, kar žali najmanj pijeteto. Spomladi treba je zopet pripravljati panje za roje, čakati, kdaj se bo zljubilo kakemu zleteti, se pustiti pikati, se plaziti po drevju, če se sploh more do roja, se jeziti, ako tu pa tam eden uide; in to se rado zgodi, če v vročem vremenu nisi kmalu navzoč; vsak roj uide, ne da bi bil prej sedel! In konečno se človek vsake zabave naveliča! Rojenje je le za takega, ki ima čas, vedno pri čebelnjaku stati, za kmeta, za obrtnika, za uradnika pa ne, če noče svojega poklica zanemarjati. — Najbolj pa je uvaževanja vreden zgubljen donesek. Rojijo čebele v najlepši paši; že en teden pred rojem panj v pridnosti poneha in ljudstvo se cepi: starec zgubi večinoma vse delavke in tisti del ljudstva, ki je ostal doma, mora zalego gojiti; da bi panj še zdaj kaj donesel, o tem začasno ni govora, posebno če še drugo — tretjokrat roji. Predno začne mlada matica jajca nesti, traja tri tedne, predno se nove čebele zvalijo, traja zopet tri tedne in predno so te čebele sposobne za delo, traja zopet nekaj časa, tako da si panj, če ni posebno dobre paše, težko opomore do dobrega plemenjaka. Skoro enako se godi rojem, vzeli so starcu veliko zalogo medu; prvi je sicer v bodočem kratkem času prav priden: toda paše ne more prav izkoristiti, zakaj večja polovica čebel ostane doma, ker mora satovje delati, za katero se žrtvuje do malega ves dnevni donesek, kmalu se delavke porazgubijo in predno so nove na razpolago,

trpi zopet okoli pet tednov. Drugih in tretjih rojev pa sploh ne omenjam; taisti so pol manjši, poznejši, imajo neoplojeno matico in je iz teh vzrokov njih razvoj še bolj vprašljiv. Vsemu temu se izogne, ako se ne pusti rojiti; v tem slučaju ostane ljudstvo močno in vedno močnejše; izkoristi lahko vsak trenotek lepe paše, lahko potegne na tehtnici jeden dan za 4 kg in bo vrglo trikrat toliko dobička, kakor če bi je bil pustil rojiti. Saj je vendar imel že vsak priliko se čuditi, kako meden je bil panj, ki ni rojil!

Mogoče bi kdo zagovarjal rojenje z nekim naravnim nagonom? Temu se čisto mirno lahko reče, da nima prav. Rojenje je naravno pomnoževanje števil ljudi, zastopnikov plemena, kakor n. pr. pri živalih, ki vržejo mladiče; v obeh slučajih skrbi narava, da pleme ne izumre. Panj pa ne roji zaradi tega, ker ga sili k temu naraven nagon, ker potem bi moral vsak panj rojiti, ampak nasprotno, naraven nagon mora se še le vzbuditi in postati tako močan, da ga ni mogoče več zatreti, in zdaj še le bo panj rojil! Če torej znaš ta naraven nagon zatreti, ne boš panju čisto nič škodoval.

Povdarjati pa moram, da ni vsak panj pripraven za to metodo; potrebni so veliki panji, da se ljudstvo lahko razvija, da mu ne postane pretesno, kaki pa naj bodo ti panji, to je menda bolj postranska stvar, ker se z marsikaterim dajo doseči lepi uspehi. —

Kako se bo ta metoda meni obnesla, povedal Vam bom morebiti pozneje.

Zdolšek.

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

OBČNI ZBOR „ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU“ se vrši v četrtek, dne 12. majnika t. l. v Celju v veliki dvorani Narodnega doma. Začetek bo točno ob $\frac{1}{2}$ 9. uri dopoldne. Dnevni red je objavljen na drugem mestu. Želeti je, da se od vsake zadruga članice udeleži tega občnega zbora po več odposlancev. Najmanj pa naj pošlje vsaka zadruga enega zastopnika. Občni zbori zadružnih zvez so vobče važni, ker naj dajejo navodila za delovanje v prihodnosti. Slovensko zadružništvo zahteva vedno več dela, pa tudi vedno več znanja. K temu pa je pred vsem potrebno zanimanje. Zato naj bo udeležba obilna!

Zemljiško razdolževanje s konverzijo denarnih dolgov.

Zemljišča in druge nepremičnine v Avstriji so preobložene z dolgovi, ki so znašali še nadavno okroglo 11.000.000.000 kron (t. j. enajst milijard). V naših slovenskih pokrajinah so bili in so še ti dolgovi ogromni, na pr. Štajerska jih ima okroglo 700.000.000 K (700 milijonov kron), Koroška skoro 200 milijonov kron in Kranjska ne dosti manj, tako da pride na pr. na Štajerskem na vsak kvadratni meter zemlje poprek 3 h dolga, na Koroškem in Kranjskem pa 2 h. Res se zemljiško-vknjiženi dolgovi tudi vračajo, ali vendar presegajo na novo intabulirani dolgovi vsako leto izbrisane ali plačane terjatve. Tako se je na pr. l. 1904, iz katere dobe so se priobčili v tej zadevi zadnji statistični izkazi, v Avstriji vknjižilo 1120 milijonov kron, izknjižilo le 720 milijonov kron t. j. za 400 milijonov kron so dobila zemljišča več bremen in sicer na Štajerskem 14 milj. na Koroškem 5, na Kranjskem 4, v Trstu 7, na Goriškem 3 in v Istri 5 milijonov kron več. Če tudi so ta zemljiška obremenjenja zelo visoka, vendar so ta števila v resnici nekoliko manjša, ker se vsako zemljiško-vknjiženo breme ne izknjiži takoj, ko je bilo deloma ali popolnoma plačano, zlasti se pri amortizacijskem vračevanju izknjiži celi dolg še le po preteku dolgih let, čeravno je velik del bil veliko pred poravnani. Upati je, da hipotečno zadolževanje ne bode v bodoče rastlo. Dolgovi se bodo sicer delali v bodoče; vendar se bode ljudstvo vsled vedno večjega števila posojilnic rajše posluževalo osebne kredita, ki je cenejši in pri posojilnicah običajnejši. Ker pa raste v poslednjem času na nepričakovani način vrednost zemljišč, zato se bodo tudi v bodoče na hipoteke vedno in večje svote posojevali. Morebiti se bode sedanji običaj, po katerem se že 30 kratna svota posodi na katastralni čisti donesek, še prekosil in se bode sčasoma znabiti 40 krat tako velika svota posojevala. Kljub temu moramo odsvetovati, da ljudstvo z denarnim izposojilom preveč svoja zemljišča obremeni. Na pr. l. 1904 se je na Štajerskem na zemljišča in hiše intabuliralo 35 milijonov K, na Koroškem 9, na Kranjskem 8, v Trstu 11, na Goriškem 5, v Istri 7 $\frac{1}{2}$ milj. kron. Kar pride na ta nači*) dolgovi v zemljiške knjige, to je vselej z velikimi stroški združeno. Stroški za inbulacije so namreč veliki,

*) Dolgovi in bremena pridejo v zemljiške knjige tudi vsled neplačanih kupnin, vsled zapuščin, po raznih pogodbah itd.

ker stanejo kolki mnogo in ker notarji in odvetniki, ki običajno vknjiženje izvršujejo, po svojih tarifnih dokaj računajo.

Enaki stroški zadenejo dolžnika tudi takrat, kadar dolgove izpravlja in odstranjuje iz zemljiških knjig. Najhujše pa tlačijo visoke obresti. Navadno se sicer jemljejo pri hipotečnih posojilih nižje obresti kakor pri osebnem kreditu; vendar so tudi pri intabulacijah v Avstriji previsoke obresti, posebno v Galiciji in Bukovini, kjer so se še l. 1904 vknjižile 6—7⁰/₀, 7—8⁰/₀, 8—10⁰/₀ in 10—12⁰/₀ obresti. In še celo v slovenskih pokrajinah so bile previsoke obresti. Na pr. na Štajerskem so se omenjeno leto v 81 slučajih vknjižile 6—10⁰/₀ obresti, na Koroškem pa le v 7 slučajih, na Kranjskem v 105 in na Primorskem**) v 380 slučajih. Koliko je bilo takih slučajev v prejšnjih letih, o tem nimamo podatkov, gotovo pa vsako prejšnje leto veliko več, ker je bil v letih pred 1904 dražji denar, ki ga je bilo pa v letih 1904 in 1905 in v najnovejšem času dosti po nizkih cenah v svetovnem prometu.

Visoke obresti pa težijo dolžnika, kakor teži težak kamen, ki si ga človek naprti na rame. Zato se trudijo dolžniki, da plačajo prej ko prej visokoobrestne dolgove. Ako jim pa to ni mogoče, si pa prizadevajo, dobiti posojilo za nižje obrestovanje. Ta manipulacija se zove konverzija (prenašanje) dolgov in se izplača, ako niso s tem preveliki stroški združeni in ne preveč pisarij in zavlačevanja. V tej zadevi smo dobili mesto prejšnjih postav, ki so bile v slednjih točkah res neukretne, nov zakon, z dne 22. febr. 1907 št. 49 drž. zakonika. Po tem zakonu ni več treba, kakor po prejšnjih zakonih, za vsak posamezni slučaj prositi fin. direkcije oproščenja od predpisanih dokaj visokih pristojbin za intabulacijo prenešenih hipotečnih dolgov. Vsak denarni zavod ima pravico, da se intabulira za svoto, s katero je on plačal že vknjiženi dolg, na isto mesto na katerem je bil dolg, ki je zdaj plačan. Toda pogoj je ta, da se mora posoditi denar le za pokritje starega dolga in to najmanj za dobo 6 let. Drugi pogoj je v tem, da se da ali novo posojilo na najmanj za $\frac{1}{4}$ ⁰/₀ nižje obrestovanje ali na amortizacijo, t. j. da se z vsakoletnimi (poluletnimi) obrestmi odplača tudi nekaj kapitala. tako, da se dolg od strani upnika ne more odpovedati, ako le dolžnik redno obresti in letna odplačila (anuitete) poravnava. Za taka prenašanja zemljiških dolgov so po novem zakonu silno majhni stroški in zmašajo le 6

**) V Istri so še posebno visoke obresti.

do 7 K (za kolke), (ako se pisarije nič ne računijo), in to tudi tedaj, če je dolg, ki se konvertira, še tako visok.

Naj korist konvertiranja s sledečimi zgledi pojasnimo:

I. primer. Kmet izroči sinu (prvorojencu) kmetijo, ki je vredna 10.000 K. Toda on ima še 5 otrok, ki so še vsi nedoletni, a postanejo po preteku 10 let polnoletni. Te otroke, za katere je hotel oče tudi skrbeti, pa intabulira on po 1000 K, skupaj torej za 5000 K in obresti po $5\frac{1}{2}\%$ na kmetijo, ki jo je izročil najstarejšemu sinu. Ta bi moral šteti recimo čez 2 leti 1000, čez 4 leta pa spet 1000 K in tako dalje, torej čez 10 let vseh 5000 K. Kaj mu je storiti, ko že naprej vidi, da po prateku teh let ne bo mogel 5000 K prigospodariti? Ali hoče za vsakega dediča posebej na posodo prositi? Če vzame na osebni kredit, so visoke obresti; če da vsakih 100 K posebej intabulirati, so vselej veliki stroški. V tem slučaju gre k denarnemu zavodu, ki posojuje tudi na hipoteke in veli ondi, da bi se vseh 5000 K konvertiralo. Denarni zavod mu to rad vstreže in mu prihrani, ako se posluži zakona z dne 22/2 907, veliko stroškov. V imenu mladoletnih dedičev da nadvarstvena oblast (okrajna sodnija) odstopno pismo za vseh 5000 K, kar stane, v kolekih le 1 K. Mladi kmetič pa da poverjeno (za poverjenje 72 v) izjavo (kolek 1 K), da bode teh 5000 K porabil edino le za poplačilo dedičev, ki so za toliko intabulirani. Prošnja ki se sestavi, da pride ta konverzija (prenašanje 5000 K od dedičev na denarni zavod), v zemljiške knjige, se kolkuje s 3 K. Tedaj znašajo stroški za kolke le 5 K 72 v. Odpadejo namreč pri tej konverziji kolki za vpisnino v zemljiške knjige; ti kolki so namreč za visoke svote jako veliki, tukaj bi znašali 31 K 25 v. Proti tem malim stroškom (5 K 72 v) dobil bode posojilo 5000 K, katere bode izročil okrajnemu sodišču, ki jih bode dajalo (po 1000 K) po vrsti dedičem, kakor hitro ti postanejo polnoletni.

II primer. Posestnik A je dolžan pri posojilnic B 10.000 K proti 6% obrestovanju. Posojilnica C zahteva samo $5\frac{1}{2}\%$ obresti zato se prestavi A k posojilnici C. S tem je A spremenil svoj vknjižen dolg glede višine obresti, ki so se znižale za $\frac{1}{2}\%$.

III. primer. Posestnik A je dolžan pri posojilnici B 10.000 K, ki jih mora vrniti proti trimesečni odpovedi. Pri posojilnici C pa se posojuje denar proti enakim obrestim na vknjižbo tako, da se vsako leto (polleta) razun obresti odplačuje tudi nekaj na račun glavnice. Odpovedati pa ta posojilnica dolga tako dolgo ne sme, dokler plačuje dolžnik redno obresti z anuiteto (odplačilo) vred.

S konverzijo dolgov se lahko pečajo vse posojilnice. Svetovati je pa to delo v prvi vrsti onim zavodom, kateri so na sedežu sodišča, kateri imajo za to sposobne uradnike ali odbornike, ali fistim, katerim stoje na strani notarji, odvetniki ali izvežbani notarski ali odvetniški uradniki.

Vprašanje : Ali se sme sprejeti v dolžno pismo rajfajznovke intabulacijska klavzula v to svrho, da se more pozneje vknjiženje izvršiti?

Odgovor : Ker vladajo v krogu slovenskih zadrugarjev tozadevno razna mnenja, smo se obrnili na splošno zvezo kmet. zdrug na Dunaju za pojasnilo. Ista nam je odgovorila sledeče: »Odločno odsvetujemo, da bi se v besedilo dolžnega pisma v svrho poznejšega vknjiženja sprejela intabulacijska klavzula, ker se smatrajo taka dolžna pisma, brez ozira na to, če se je vknjiženje izvršilo ali ne, kot hipotekarna dolžna pisma in se ne smejo kolekovati po lestvici I, ampak le po lestvici II, kar povzroča večje stroške. Hipotečna posojila niso v navadi pri rajfajznovkah in se že rad! tega ne priporoča vpeljati tiskovine za hipotečna posojila. Če kak posojiljemalec isto kot hipotečno posojilo imeti želi, je najboljše, da se sestavi celo dolžno pismo pismeno, ali če to pozneje zahteva, se naj na dolžno pismo pristavi intabulacijska klavzula in kolek popolni. Ne kaj drugega pa je, če vsebuje dolžno pismo le izjavo dolžnika, da je pripravljen na zahtevo rajfajznovke dati dolg vknjižiti. Taka klavzula ne daje dolžnemu pismu značaja hipotečnega dolžnega pisma, ker je le pred-pogodba, v kateri se le obljubi, če to rajfajznovka zahteva. vknjiženje dolga v bodoče. Tako dolžno pismo ne izgubi ugodnosti kolekovanja po lestvici I, seveda če rok za odplačilo posojila ne znaša več kakor štiri leta. Razun tega pa nudi taka klavzula rajfajznovki možnost, da lahko dolžnika sodnijskim potem k vknjiženju prisili.«

Naše članice se naj blagovolijo po tem navodilu, katero je, ker izhaja od najvišje avstrijske zadružne instance, za vse zadrugarje merodajno, ravnati,

Zadružne in gospodarske vesti.

Zborovanja. Češka zadružna zveza v Pragi ima svoj občni zbor v torek, dne 17. t. m. v Pragi. — Državna zveza kmetijskih

zadrug v Nemčiji zboruje to leto od 7. do 9. julija v Koblencu ob Reni. — Občni zbor Zadružne zveze v Ljubljani se vrši dne 30. t m v Ljubljani

Slovansko narodno-gospodarsko društvo na Dunaju priredi dne 14. in 15. avgusta t. l. bržkone v Ljubljani narodno-gospodarski sestanek, na katerem se bodo podala sledeča poročila:

1. o gospodarskih razmerah obrtnikov in trgovcev in o njihovi organizaciji v severni Avstriji,
2. o kmetijski organizaciji v severni Avstriji,
3. o gospodarskih razmerah obrtnikov in trgovcev na jugu Avstrije,
4. o kmetijski organizaciji na jugu Avstrije in v Bosni in Hercegovini.

Na to se bode predložila rezolucija narodno-gospodarskih želj v severni in južni Avstriji, vzajemnih gospodarskih zvez in se bo proglasilo osnovanje »Državne zveze slovanskih obrtnikov v Avstriji« ter osnovanje »Državne zveze avstrijskih slovanskih trgovcev«. Kolikor nam je doslej znano, se bo govorilo na tem zborovanju tudi mnogo o zadružništvu in naših zadružnih organizacijah. Podrobnosti bomo še poročali.

Jadranska banka v Trstu. — Dne 20. marca vršil se je v prostorih bančnega poslojja IV. redni občni zbor delničarjev »Jadranske banke« v Trstu. Občnega zbora se je udeležilo 33 delničarjev, kateri so zastopali 2930 delnic z 291 glasovi. Predlog upravnega sveta glede razdelitve čistega dobička po K 257.815'72 je bil enoglasno vsprejet in se vsled tega izplača za leto 1909 6 odstotna dividenda, t. j. 24 K po delnici, počenši od 1. aprila t. l. — Rezervnim zakladom je bilo dodeljenih K 45.000, pokojninskemu zakladu K 2500, v dobrodelne namene K 2578'15 in znesek K 11.811'11 se je prenesel na novi račun. Po navedenih dotacijah bo znašal redni rezervni fond banke K 120.000, izredni K 70.000, in pokojninski K 18.000, skupaj K 208.000, kar odgovarja svoti K 27.74 pri delnici. Računski zaključek za leto 1909 izkazuje sledeče stavke: **A k t i v a:** gotovina v blagajni: K 264.881'21, menice K 2.965.374'90, vrednostni papirji K 566.233'51, dolžniki K 10.242.898'50, nepremičnine K 260.050'17, inventar K 27.452'55, skupaj K 14.326.890'84. **P a s i v a:** delniška glavnica K 3.000.000, rezervni zakladi K 160.500, vloge K 3.298.544'63, upniki K 7.372.598'95 transitivne obresti K 47.577'52 trate K 188.994'02, nedvignena dividenda K 860, čisti dobiček K 257.815'72 skupaj K 14.326.890'84. — Skupni promet v letu 1909 je znašal K 717.205.923'38 in povišal se je torej proti letu 1908 za K 108.999.030'80. Tekom leta 1909 kooptirani član upravnega sveta gosp. Fran Arnold, kr. javni notar v Zagrebu, je bil enoglasno izvoljen in tudi vsi člani nadzorstvenega sveta so bili per acclamationem enoglasno zopet izvoljeni. V odsotnosti predsednika je podpredsednik banke, gospod dr. Gustav Gregorin poročal o delovanju in napredku zavoda v minolem letu in spominjal se je tudi zaslug umrlega člana upravnega sveta, gospoda

dr. Frana Vrbanica. Na predlog g. dr. Otokara Rybaša sklenil je občni zbor enoglasno, podeliti fondu za slovensko trgovinsko šolo v Trstu znesek K 3000. Iz letnega poročila banke moramo še omeniti, da filijalka »Jadranske banke« v Opatiji dobro napreduje in da je bila Jadranska banka pri zadnji emisiji 4 odstotne avstrijske kronske rente v znesku K 140.000.000 oficijelno sprejeta v dotični bančni konsorcij. V seji upravnega sveta z dne 20. marca, ki je sledila IV. rednemu občnemu zboru, sklenil je upravni svet, upošteva je napredek in razcvit zavoda in uporablja s. č. pooblastila občnega zbora z dne 14. marca 1909, povišati delniško glavnico »Jadranske banke« od K 3.000.000 na K 4.000.000 z izdajanjem novih polnovplačanih 2500 delnic po K 400 nom.

Delavstvo in združništvo. Začetkom tega leta so poročali listi o ustanovitvi socialnodemokratskega združnega denarnega zavoda v Gradcu. Sedaj se zopet poroča o taki ustanovitvi nekje na Belgijskem in bržkone ostanejo soc.-demokratski denarni zavodi v bodoče stalno na dnevnem redu. Zanimivo je zasledovati, kako se stališče socialistov napram združništvu izpreminja. Mnogi sploh niso hoteli vedeti o zadrugah ničesar, drugi so priporočali ustanavljanje delavskih konzumnih in delavskih produktivnih zadrug. Slednji so zmagali. Danes je delavstvo (socialistično) konzumno in produktivno združništvo izredno močno v Nemčiji, Angliji, na Francoskem in tudi v Avstriji ga je že mnogo. Potom teh zadrug preide torej pridelovanje in prodaja v roke delavstva samega. Vkljub boju proti kapitalizmu so vendar tudi vsa ta delavska podjetja skozinsko kapitalistična, razlika je le ta, da stopa tukaj na mesto poedinega velikega kapitalista svota delavcev — malih kapitalistov — Napredka je v tem toliko, da od združnega kapitalističnega podjetja nima dobiček samo ena oseba, temveč vsi združniki. Združno gospodarstvo je torej socialistom na vsak način nekoliko bližje, kakor pa staro privatnokapitalistično. V prvi vrsti pa je bilo socialistom pri ustanavljanju teh zadrug merodajno spoznanje, da more biti v boju proti kapitalizmu delavstvu združnokapitalistična organizacija velika podpora — Čimveč gospodarske moči dobi socialistična stranka v svoje roke, s tem večjo silo more nastopati. Tudi delavske denarne zadruge so gotovo sad tega spoznanja. Priznati pa se mora, da morejo delavske denarne zadruge jako mnogo storiti za povzdigo varčnosti v delavskih krogih in s tem najnižjim slojem izredno mnogo koristiti.